



Valstybinė
kainų ir
energetikos
kontrolės
komisija

**PRAKTIKOS
APŽVALGA**

**ALTERNATYVUS GINČŲ
SPRENDIMAS ENERGETIKOS IR
GERIAMOJO VANDENS
TIEKIMO BEI NUOTEKŲ
TVARKYMO SEKTORIUOSE**

VALSTYBINĖ KAINŲ IR ENERGETIKOS KONTROLĖS KOMISIJA | TEISĖS SKYRIUS

2017 06 29 Nr. VI

I. ĮŽANGA

2016 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo Nr. IX-884 34 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 41 straipsniu įstatymas, Vartotojų teisių apsaugos įstatymo Nr. I-657 2, 5, 10, 11, 12, 40 straipsnių, šeštojo skirsnio ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymas, Elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 78 straipsnio pakeitimo įstatymas, Šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 21 straipsnio pakeitimo įstatymas, Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo Nr. X-764 37 straipsnio pakeitimo įstatymas. Minėtu įstatymų paketu buvo pakeista vartotojų ginčų neteisminio sprendimo tvarka (išsami įstatymų paketo analizė pateikta 2016 m. balandžio 19 d. praktikos apžvalgoje Nr. V).

Komisija, įgyvendindama aukščiau nurodytų teisės aktų pakeitimus, patvirtino Ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisykles (2016 m. vasario 25 d. nutarimas Nr. O3-56), kurios reglamentuoja iš sutartinių teisinių santykių kilusių ginčų neteisminio sprendimo Komisijoje taisykles bei procedūras, nagrinėjant:

1) vartotojų ir energetikos įmonių ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl prisijungimo, apmokėjimo už suvartotą energiją ar paslaugas, valstybės reguliuojamų kainų ir (ar) tarifų taikymo, dėl energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, taip pat kitus vartotojų ir energetikos įmonių ginčus energetikos srityje, nepriskirtus Valstybinei energetikos inspekcijai;

2) tarp energetikos įmonių kylančius ginčus dėl energetikos įmonių veiklos ar neveikimo tiekiant, skirstant, perduodant, laikant energiją, dėl teisės energetikos įmonėms pasinaudoti tinklais ir sistemomis nesuteikimo, dėl prisijungimo, energijos ir energijos išteklių tiekimo srautų balansavimo, kainų ir tarifų taikymo;

3) iš sutartinių santykių kylančius vartotojų ar abonentų ir geriamojo vandens tiekėjų, nuotekų tvarkytojų paviršinių nuotekų tvarkytojų, nuotekų transportavimo paslaugas teikiančių asmenų, ginčus dėl geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kainų, paviršinių nuotekų tvarkymo paslaugų kainų, nuotekų transportavimo paslaugų kainų, laikino atjungimo nuo (prijungimo prie) geriamojo vandens tiekimo tinklų paslaugų kainų ir jų taikymo;

4) energijos išteklių biržos dalyvių ir kitų asmenų ginčus dėl energijos išteklių biržos administravimo, organizavimo ir kitos licencijuojamos energijos išteklių biržos operatoriaus veiklos.

Pagal Lietuvos Respublikos energetikos įstatymą iki 2016 m. sausio 1 d. buitinių vartotojų ir energetikos įmonių ginčams spręsti buvo privalomas ikiteisminis nagrinėjimas Komisijoje, t. y. vartotojas, manydamas, kad jo interesai buvo pažeisti, ir norėdamas juos apginti, pirmiausia, prieš kreipdamasis į teismą, privalėjo teikti prašymą ginčą nagrinėti Komisijai. Nuo 2016 m. sausio 1 d. šio reikalavimo Energetikos įstatyme neliko ir vartotojas pažeistas teises iš karto gali ginti teisme.

Vartotojų ginčus pradėjus nagrinėti pagal naują tvarką, vartotojai, prieš teikdami prašymą Komisijai, pirmiausia turi kreiptis į įmonę – tik nepavykus taikiai išspręsti ginčo, jis nagrinėjamas Komisijoje. Iš esmės tai lėmė Komisijoje nagrinėjamų vartotojų ginčų skaičiaus mažėjimą, sudarant galimybes ginčus nagrinėti operatyviau ir efektyviau. 2016 m. Komisijoje buvo išnagrinėti 43 vartotojų ginčai, 2015 m. jų skaičius siekė 85, 2014 m. – 102, 2013 m. – 165. Daugiausia ginčų (daugiau nei 50 proc.) kyla dėl vartotojų ir šilumos sektoriaus įmonių nesutarimų.

II. KOMISIJOS PRAKTIKOS APŽVALGA DĖL VARTOJIMO GINČŲ NAGRINĖJIMO

Komisijoje 2016 m. iš esmės buvo išnagrinėti 43 vartotojų ginčai. Šilumos sektoriuje buvo išnagrinėtas 21 ginčas: 15 vartotojų reikalavimai atmesti, 4 – tenkinti, 2 – tenkinti iš dalies. Elektros energetikos sektoriuje buvo gauti 15 prašymų nagrinėti vartojimo ginčą, iš kurių 10 prašymų reikalavimai atmesti, 2 – tenkinti, 3 – tenkinti iš dalies. Gamtinių dujų sektoriuje išnagrinėti 3 ginčai, iš kurių vienu atveju Komisija pripažino pagrįstą vartotojo reikalavimą, dviem atvejais pripažino vartotojo reikalavimus nepagrįstais. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriuje išnagrinėti 4 ginčai – visais atvejais Komisija vartotojų reikalavimus atmetė.

Įvertinus ankstesnėse praktikos apžvalgose aptartus praktinius atvejus, pateikiame keletą naujausių praktikos pavyzdžių nagrinėjant šilumos, elektros energetikos, gamtinių dujų sektoriuose ir geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriuje kilusius vartojimo ginčus.

Šioje apžvalgoje Komisijos Teisės skyrius teikia 2016 m. praktikos, įsigaliojus naujam ginčų sprendimo ne teisme reglamentavimui, naujus pavyzdžius ir aktualius aspektus nagrinėjant ginčus ne teismo tvarka.

2.1. Šilumos sektorius.

2.1.1. Dėl vartotojų teisės pasirinkti šilumos paskirstymo metodą

Komisija, nagrinėdama ginčą dėl vartotojų teisės pasirinkti šilumos paskirstymo metodą, konstatavo, kad šilumos vartotojai Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatyta tvarka turi teisę pasirinkti konkrečiame pastate suvartotai šilumai paskirstyti taikytiną šilumos paskirstymo metodą, tačiau jei vartotojai nepasinaudoja šia savo teise, teise, o kartu ir pareiga parinkti tinkamiausią šilumos paskirstymo metodą atsižvelgiant į pastato šildymo ir karšto vandens tiekimo sistemą bei įrengtus atsiskaitomuosius apskaitos prietaisus, kyla šilumos tiekėjui.

2.1.2. Dėl šilumos kiekio karšto vandens temperatūrai palaikyti priskyrimo, kai karšto vandens tiekimo ir cirkuliacijos stovai įrengti buto techninėje nišoje

Pasisakydama dėl šilumos vartotojui priskiriamo mokėjimo už cirkuliaciją, kai karšto vandens tiekimo ir cirkuliacijos stovai įrengti buto techninėje nišoje (ne vonios patalpose), Komisija pažymėjo, kad tokiu atveju dėl stovuose cirkuliuojančio karšto vandens neišvengiamai susidaro šilumos nuostoliai, kurie apšildo techninės nišos ertmes, konstrukcijas bei dalis šilumos išsiskiria į butą. Komisija išaiškino, kad vartotojai moka už faktiškai suvartotą šilumos energijos kiekį. Konkrečiam vartotojui apmokėti priskiriamas šilumos kiekis nustatomas pagal konkrečiame daugiabučiame name taikomo šilumos paskirstymo metodo nuostatas. Pastate esant įrengtai netipinei karšto vandens tiekimo ir cirkuliacijos sistemai, vartotojai turi teisę parengti bei su Komisija suderinti individualų šilumos paskirstymo metodą, kuriame būtų reglamentuotas šilumos paskirstymas gyvenamajame name ir nustatyta faktinio šilumos kiekio karšto vandens temperatūrai palaikyti apskaičiavimo tvarka. Vartotojams šia teise nepasinaudojus šilumos tiekėjas apskaičiuodamas mokėjimus už šilumos kiekį cirkuliacijai turi taikyti vidutinius energijos sąnaudų normatyvus karšto vandens temperatūrai palaikyti, įtvirtintus Atskirų energijos ir kuro rūšių sąnaudų normatyvų būstui šildyti ir karštam vandeniui ruošti nustatymo bei taikymo metodikoje.

2.1.3. Dėl apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo įgyvendinimo

Komisija gauna vartotojų prašymus išnagrinėti ginčą dėl daugiabučiame name taikomo apsirūpinimo karštu vandeniu būdo.

Komisija, nagrinėdama tokio pobūdžio ginčą, padarė išvadą, kad Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatyme įtvirtinti trys alternatyvūs apsirūpinimo karštu vandeniu būdai: (I) centralizuotai paruošto karšto vandens kaip kompleksinio produkto pirkimas iš karšto vandens tiekėjo, (II) atskiras šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimas iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimas – iš geriamojo vandens tiekėjo, arba (III) individualus karšto vandens ruošimas jo vartojimo vietoje (bute), naudojant kitus energijos šaltinius (dujas, elektrą, kietąjį kurą) geriamajam vandeniui pašildyti iki higienos normomis nustatytos temperatūros. Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vartotojai daugiabučiuose namuose gali Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatyta tvarka pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą arba karšto vandens tiekėją ir sudaryti su juo karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį. Pasirinktas karšto vandens tiekėjas įrengia vartotojo suvartojamo karšto vandens atsiskaitomuosius apskaitos prietaisus, sudaro sutartis ir perka karštam vandeniui ruošti reikalingą geriamąjį vandenį bei šilumą ar kitą energiją iš atitinkamų tiekėjų.

Komisija, išanalizavusi ginčo faktines aplinkybes ir teisinį reglamentavimą, konstatavo, kad nuo 2009 m. gruodžio 25 d. keičiant arba įgyvendinant apsirūpinimo karštu vandeniu būdą sutartiniams tiekėjo ir gyventojų santykiams pakeisti neužteko tik vienos šalies (gyventojų) sprendimo pasirinkti tam tikrą apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, turėjo būti atitinkamai pakeistos šilumos vartojimo pirkimo–pardavimo sutartys su šilumos tiekėju ir (arba) nutrauktos karšto vandens

vartojimo pirkimo–pardavimo sutartys su esamu karšto vandens tiekėju bei sudarytos karšto vandens poreikių tenkinimui geriamojo vandens pirkimo–pardavimo sutartys su geriamojo vandens tiekėju. Pastato bendraturčiams priėmus sprendimą apsirūpinti karštu vandeniu be karšto vandens tiekėjo, tačiau nesudarius sutarčių su geriamojo vandens tiekėju dėl geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti, darytina išvada, kad pastato bendraturčiai netinkamai įgyvendino apsirūpinimo karštu vandeniu būdo be karšto vandens tiekėjo pasirinkimą ir karšto vandens tiekėjo funkcijas pastato atžvilgiu privalo vykdyti šilumos tiekėjas, kadangi, vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 2 dalimi, kol vartotojai pasirenka karšto vandens tiekėją arba apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas.

2.1.4. Dėl faktiškai butuose gyvenančių vartotojų skaičiaus nustatymo

Pasisakydama dėl karšto vandens tiekėjo pareigos taikyti faktiškai pastato butuose gyvenančių vartotojų skaičių, apskaičiuojant mokėjimus už karštą vandenį pagal vandens vartojimo normas, Komisija pažymėjo, kad patalpos ar pastato savininkas (bendraturčiai) ar jo (jų) įgaliotas asmuo turi teisę iš deklaravimo įstaigos gauti informaciją apie jam priklausančioje patalpoje ar pastate gyvenamąją vietą deklaravusius asmenis ir jam priklausančioje patalpoje ar pastate gyvenamąją vietą deklaravusių asmenų asmens duomenis ir kaip šilumos vartotojas privalo pateikti šilumos tiekėjui šilumos pirkimo–pardavimo ar šilumos vartojimo pirkimo–pardavimo sutartyse nustatyta forma ir terminais patalpos ar buto

duomenis, reikalingus mokėjimams už šilumą apskaičiuoti.

2.1.5. Dėl mokėjimų už karštą vandenį apskaičiavimo pagal karšto vandens skaitiklio rodmenis

Nagrinėdama ginčą dėl mokėjimų už karštą vandenį apskaičiavimo teisingumo, Komisija nurodė, kad vadovaujantis teisiniu reglamentavimu, draudžiama naudotis karšto vandens skaitiklio rodmenimis dėl to, kad karšto vandens skaitiklis naudojamas be patikros ar viršytas naudojimo iki eilinės patikros laikas. Už karšto vandens apskaitos prietaisų priežiūrą, metrologinės patikros atlikimą yra atsakingas karšto vandens tiekėjas. Todėl tuo atveju, jei bute įrengtas karšto vandens apskaitos prietaisas neatitinka teisės aktuose numatytų metrologinių reikalavimų, karšto vandens tiekėjas, nustatydamas vartotojui priskirtiną karšto vandens kiekį neturi teisės vadovautis bute įrengto karšto vandens skaitiklio rodmenimis ir karšto vandens suvartojimą turi apskaičiuoti pagal karšto vandens vartojimo normatyvus.

2.2. Elektros energetikos sektorius

2.2.1. Dėl elektros energijos kiekių perskaičiavimo elektros apskaitos prietaisui netinkamai veikiant

Komisija gavo vartotojo prašymą išnagrinėti ginčą dėl AB „Energijos skirstymo operatorius“ (toliau – Operatorius) veiksmų teisėtumo perskaičiuojant vartotojo suvartotos elektros energijos kiekius, esant neteisingai užprogramuotam ir netiksliai suvartotą elektros energijos kiekį fiksuojančiam

elektros apskaitos prietaisui. Komisijai kreipusis į Valstybinę energetikos inspekciją dėl išvados pagal kompetenciją pateikimo, buvo gauta išvada, kurioje konstatuotas kompleksinis teisės aktų pažeidimas: 1) vartotojui buvo įrengtas klaidingai užprogramuotas skaitiklis; 2) skaitiklio veiklos sutrikimas įformintas klaidingai; 3) nesilaikyta vartotojo reikalavimo skaitiklį apžiūrėti vartotojui dalyvaujant; 4) pasirinktas per ilgas perskaičiavimo laikotarpis; 5) atliekant perskaičiavimą vadovautasi netinkamomis teisės aktų nuostatomis. Komisija, atsižvelgdama į Valstybinės energetikos inspekcijos išvadą, nagrinėdama situaciją, nustatė, kad vartotojas vizualiai negalėjo matyti, jog skaitiklis yra netinkamai užprogramuotas, todėl vartotojas neturėjo pagrindo abejoti skaitiklio parodymais. Komisija taip pat nustatė, jog teisės aktai reglamentuoja tik du atvejus, kuriems esant atliekamas suvartotų elektros energijos kiekių perskaičiavimas – esant tyčiniams vartotojų veiksams, dėl kurių skaitiklis sugedo arba netiksliai fiksavo elektros energijos suvartojimą, arba nesant vartotojų tyčinių veiksų ir skaitikliui sugedus arba nustojus fiksuoti dalį suvartojimo be išorinės intervencijos. Teisės aktai nenumato, jog elektros energijos kiekių perskaičiavimas turėtų būti atliekamas, jeigu skaitiklis sugedo arba nefiksavo dalies suvartoto elektros energijos kiekio dėl Operatoriaus veiksmų. Taip pat teisės aktai aiškiai apibrėžia Operatoriaus atsakomybę už savo darbuotojų ir įgaliotų trečiųjų asmenų kompetenciją bei atliekamų darbų kokybę. Vadovaudamasi tuo, Komisija konstatavo, kad Operatorius neteisėtai atliko elektros energijos kiekių perskaičiavimą ir reikalavo

vartotojo apmokėti perskaičiavimo metu apskaičiuotas sumas.

2.2.2. Dėl galios dedamosios taikymo

Komisija gavo vartotojo prašymą išnagrinėti ginčą dėl Operatoriaus reikalavimo sumokėti skolą už elektros energijos persiuntimo paslaugą objekte, nors vartotojas 2 metus nebuvo informuotas apie skolos susidarymą. Komisija nustatė, kad Operatorius reikalauja vartotojo apmokėti skolą, susidariusią kiekvieną mėnesį nemokant galios dedamosios, kuri mokama už kiekvieną įrengtą leistinosios naudoti galios kilovatą (kW), nepriklausomai nuo persiūsto elektros energijos kiekio ir elektros energijos pirkimo–pardavimo ar persiuntimo paslaugos sutarties sudarymo fakto. Komisija konstatavo, kad pagal teisės aktų reikalavimus mokėjimo dokumentai vartotojui turėjo būti teikiami pasibaigiant kiekvienam kalendoriniam mėnesiui, tačiau Operatoriaus darbuotojai laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės mėn. iki 2016 m. rugsėjo mėn. (t. y. apie 2 m.) mokėjimo dokumentų už objektui suteiktą naudoti leistinąją naudoti galią vartotojai neteikė ir tokiu būdu elgėsi neapdariai ir nerūpestingai. Taip pat vartotojas nebuvo sudaręs elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties ir jokiais kitais veiksmais neišreiškė valios vartoti elektros energiją, todėl Operatorius, įvertinęs tai, kad elektros energijos tiekimas objektui buvo nutrauktas, objekto elektros įrenginius turėjo atjungti 2014 m. viduryje, o ne po 2,5 metų. Pažymėtina, jog atjungus elektros įrenginius nuo elektros tinklų galios dedamoji vartotojai nebūtų taikoma. Atsižvelgdama į tai, Komisija įpareigojo Operatorių anuliuoti skolą.

2.3. Dujų sektorius

2.3.1. Dėl vartotojų priskyrimo gamtinių dujų vartojimo pogrupiui pagal metinį gamtinių dujų suvartojimą

Komisija nagrinėdama vartojimo ginčą dėl gamtinių dujų vartotojų priskyrimo pogrupiui pagal metinį gamtinių dujų suvartojimą, nurodė, kad pagal Valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodiką buitiniai gamtinių dujų vartotojai pagal metinį suvartojamų gamtinių dujų kiekį skirstomi į šiuos pogrupius: I pogrupis - suvartojančius iki 500 m³ per metus; II pogrupis - nuo 500 m³ iki 20000 m³ per metus; III pogrupis - suvartojančius daugiau kaip 20000 m³ per metus. Vadovaujantis galiojančiu teisiniu reglamentavimu, jeigu buitinis vartotojas per kalendorinius metus faktiškai suvartoja didesnę ar mažesnę dujų kiekį nei buvo numatęs metų pradžioje ir dėl to turi būti priskirtas kitam pogrupiui, tai, pasibaigus kalendoriniams metams, per praėjusius vienerius metus atlikti mokėjimai perskaičiuojami pagal atitinkamam pogrupiui nustatytą dujų tarifą (kainą). Atitinkamai, Komisija, nustačiusi, kad buitinis gamtinių dujų vartotojas per 2014 m. suvartojo 663 m³ gamtinių dujų, o 2015 m. metinis suvartotų gamtinių dujų kiekis sumažėjo iki 489 m³, tai yra minėtais metais pareiškėjas suvartojo mažiau nei 500 m³ gamtinių dujų, konstatavo, jog vartotojo suvartotas kiekis atitinka I vartotojų pogrupiui nustatytą gamtinių dujų kiekį todėl mokėjimai už 2015 m. perskaičiuotini pagal I vartotojų pogrupiui nustatytas kainas.

2.3.2. Dėl suvartoto gamtinių dujų kiekio įvertinimo ir vartotojo priskyrimo gamtinių dujų vartotojų pogrupiui pagal metinį dujų suvartojimą

Komisija, išnagrinėjusi ginčą dėl gamtinių dujų vartotojo suvartoto gamtinių dujų kiekio įvertinimo ir vartotojo priskyrimo gamtinių dujų vartotojų pogrupiui pagal metinį dujų suvartojimą, nurodė, kad gamtinių dujų įmonių santykiai su vartotojais ir sistemos naudotojais grindžiami sutartimis. Pagal Gamtinių dujų pirkimo–pardavimo sutarčių su buitinais vartotojais standartinių sąlygų aprašą, buitinis vartotojas moka už faktiškai suvartotą dujų kiekį pagal apskaitos prietaisų rodmenis ir atsiskaitymo dokumentuose deklaruoja paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną užfiksuotus dujų kiekio matavimo priemonių rodmenis. Atsižvelgdama į tai, Komisija konstatavo, kad vartotojo veiksmai mokant už gamtines dujas avansu, tai yra vasaros mėnesiais deklaruojant faktiškai nesuvartotus dujų kiekius, o žiemos mėnesiais – mažesnius suvartotų dujų kiekius, taip dalinai išlyginant mokėjimų už dujas dydį, prieštarauja tarp vartotojo ir gamtinių dujų tiekimo įmonės sudarytoje Gamtinių dujų pirkimo–pardavimo sutartyje įtvirtintai sąlygai, kuria vadovaujantis vartotojas privalo laiku ir teisingai pagal skaitiklio rodmenis deklaruoti suvartotą dujų kiekį bei mokėti už suvartotas dujas. Komisija taip pat išaiškino, kad gamtinių dujų tiekimo įmonė neperspėjusi ir nepaaiškinusi apie galimas avansinio mokėjimo pasekmes, tai yra apie tai, kad vartotojui netiksliai deklaravus gamtinių dujų suvartojimą, vartotojas gali būti priskirtas kitam pogrupiui ir jam gali būti

perskaičiuoti mokėjimai už dujas pagal didesnį tarifą, taip pat pažeidė Gamtinių dujų pirkimo-paravimo sutartyje numatytą pareigą suteikti vartotojui išsamią informaciją apie skaitiklių priežiūrą, rodmenų fiksavimą.

2.3.3. Dėl suskystintų naftos dujų tiekimo sutarties nutraukimo

Komisija, išnagrinėjusi vartojimo ginčą dėl dujų tiekimo sutarties nutraukimo, išaiškino, kad vartojimo sutarties instituto specifika lemia, jog daugeliu atveju vartotojui suteikiama teisė atsisakyti ar nutraukti sutartį palankesne tvarka. Vadovaujantis Civiliniame kodekse įtvirtintu reglamentavimu, abonentas, kai pagal energijos pirkimo–pardavimo sutartį jis yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją buitiniams reikmėms, turi teisę nutraukti sutartį vienašališkai apie tai pranešdamas energijos tiekimo įmonei, jeigu yra visiškai sumokėjęs už sunaudotą energiją. Daugiabučiame name gyvenantis vartotojas šią teisę gali įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu toks sutarties nutraukimas nepadarys žalos kitų to namo butų gyventojams. Centralizuotai tiekiamų suskystintų naftos dujų pirkimo–pardavimo sutarčių su buitinais vartotojais standartinių sąlygų aprašas įtvirtina vartotojo teisę vienašališkai nutraukti suskystintų naftos dujų pirkimo–pardavimo vartojimo sutartį, apie tai prieš 10 dienų raštu pranešęs dujų pardavėjui, su kuriuo sudaryta sutartis, ir jeigu buitinis vartotojas yra visiškai sumokėjęs už suvartotas dujas ir suteiktas paslaugas. Minėtame apraše įtvirtinta dujų pardavėjo pareiga ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo suskystintų naftos dujų pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo dienos neatlygintinai atjungti

buitinio vartotojo dujų sistemą nuo centralizuotos dujų tiekimo sistemos. Atsižvelgdama į tai, Komisija konstatavo, kad vartotojui įgyvendinus teisės aktuose ir individualioje gamtinių dujų tiekimo sutartyje įtvirtintus reikalavimus, kurie privalo būti vykdomi vartotojui siekiant atsijungti nuo suskystintų naftos dujų sistemos, vartotojas turi teisę nutraukti gamtinių dujų tiekimo sutartį ir atsijungti nuo suskystintų naftos dujų sistemos.

2.4. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektorius

2.4.1. Dėl atsiskaitomųjų apskaitos prietaisų priežiūros ir vartotojų aptarnavimo veiklos kainos (pardavimo kainos) taikymo

Į Komisiją kreipėsi vartotojas, prašydamas išnagrinėti tarp jo ir geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo kilusį vartojimo ginčą dėl galimai nepagrįstai taikomos pardavimo kainos geriamojo vandens apskaitos prietaisui, skirtam apskaityti laistymui sunaudotą vandens kiekį. Vartotojas nurodė, kad geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas jam priklausančiame objekte išmontavo už vartotojo lėšas įrengtą apskaitos prietaisą, skirtą apskaityti laistymo poreikiams sunaudojamą vandenį, ir įrengė tiekėjui priklausančią apskaitos prietaisą, todėl reikalaujama mokėti pardavimo kainą (abonentinį mokestį), o susidariusi skola dėl šio mokesčio nemokėjimo, yra nepagrįsta ir neteisėta. Komisija, išnagrinėjusi faktines ginčo aplinkybes, nustatė, kad geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas pakeitė vartotojo apskaitos prietaisą dėl pasibaigusio metrologinės patikros galiojimo termino,

dėl ko apskaita gali būti netiksli, ir, kaip numato galiojantis teisinis reglamentavimas, pagrįstai reikalauja mokėti pardavimo kainą (abonentinį mokestį). Pardavimo kaina yra fiksuotas mokėjimas, skirtas apskaitos prietaisų, jų įrengimo, techninės priežiūros, keitimo, metrologinės patikros, remonto, nusidėvėjimo ir kitoms būtinosioms veiklos sąnaudoms padengti.

2.4.2. Dėl pardavimo kainos taikymo, kai vartotojas nėra sudaręs individualios geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sutarties

Į Komisiją kreipėsi vartotoja su prašymu įpareigoti geriamojo vandens tiekėją netaikyti pardavimo kainos (abonentinio mokesčio). Vartotojos teigimu, sąskaitose už geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymą nepagrįstai įtraukta pardavimo kaina, kadangi vartotoja nėra pasirašiusi paslaugų pirkimo-pardavimo sutarties su bendrove, o apskaitos prietaisas priklauso vartotojai, tačiau bendrovė reikalauja mokėti už paslaugą, nors ji realiai neteikiama. Komisija nustatė, kad geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas pagrįstai reikalauja mokėti pardavimo kainą: atsižvelgdama į tai, kad apskaitos prietaisas priklauso vartotojui, įmonė taiko mažesnę pardavimo kainą. Šioje kainoje skaičiuojamos pardavimo tarnybos darbuotojų darbo užmokesčio ir socialinio draudimo, sutarčių sudarymo, sąskaitų parengimo ir pateikimo, pardavimo

tarnybos ilgalaikio turto nusidėvėjimo, transporto, kuro, ryšio paslaugų, elektros energijos sąnaudos, tačiau neįtrauktos apskaitos prietaiso metrologinės patikros, priežiūros, jo nusidėvėjimo sąnaudos. Vandens tiekėjas vandentiekio vidaus sistemos priežiūros ir remonto darbų neatlieka. Komisija taip pat atkreipė dėmesį, kad pagal Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymą net ir tuo atveju, jei vartotojas nėra pasirašęs sutarties dėl geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimo, tačiau jam tiekiamas geriamasis vanduo ir tvarkomos nuotekos, atitinkamai vartotojui kyla pareiga atsiskaityti su paslaugos teikėju, padengiant būtinąsias veiklos sąnaudas.

2.4.3. Dėl taikomos geriamojo vandens tiekimo kainos

Komisija, nagrinėdama ginčą dėl geriamojo vandens tiekėjo ir nuotekų tvarkytojo taikomos geriamojo vandens kainos, kai vandens kokybė neatitinka teisės aktuose nustatytų reikalavimų, nustatė, kad Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymas nenumato galimybės diferencijuoti paslaugų kainas dėl geriamojo vandens kokybės, todėl geriamojo vandens tiekėjas visiems tos pačios kategorijos abonentams ir vartotojams privalo tiekti geriamąjį vandenį ir nuotekų tvarkymo paslaugas vienodomis sąlygomis bei kainomis, kurias derina Komisija.

III. KOMISIJOS PRAKTIKOS APŽVALGA DĖL GINČŲ NAGRINĖJIMO

Komisijoje 2016 m. buvo gauti 4 prašymai išspręsti ginčą, iš kurių 1 prašymo

reikalavimai buvo patenkinti, 3 prašymų reikalavimai atmesti kaip nepagrįsti.

3.1. Komisijos 2016-12-16 nutarimas Nr. O3-441 „Dėl UAB „Vilniaus energija“ ir UAB „Baltpool“ ginčo sprendimo išankstine privaloma skundų ir ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka“

UAB „Vilniaus energija“ 2016 m. rugsėjo 19 d. Komisijai pateikė prašymą išnagrinėti ginčą dėl UAB „Baltpool“ veiksmų. UAB „Vilniaus energija“ nurodė, kad UAB „Baltpool“ vienašališkai ir pažeisdama teisės aktų reikalavimus koregavo biokuro kokybės rodiklių ataskaitos duomenis. Komisija, nagrinėdama ginčą, nustatė, kad UAB „Baltpool“, apskaičiuodama už pristatytą biokurą UAB „Vilniaus energija“ mokėtiną sumą, atsižvelgė į pakartotinai tirtu biokuro drėgmės rodiklio reikšmę, nepaisydama to, jog pakartotinis drėgmės rodiklio tyrimas teisės aktų nėra leidžiamas. Komisija, įvertinusi ginčui reikšmingas aplinkybes bei surinktą medžiagą, iš dalies patenkino pareiškėjos reikalavimus ir įpareigojo UAB „Baltpool“ perskaičiuoti mokėtiną sumą už UAB „Vilniaus energija“ įsigytą biokurą.

Dėl teisinio reglamentavimo, įtvirtinančio biokuro drėgmės rodiklio nustatymo procedūrą: Komisija konstatavo, kad Kietojo kuro apskaitos taisyklės nereglamentuoja biokuro drėgmės rodiklio nustatymo procedūros tiriant atsarginį biokuro ėminį, tačiau šios procedūros neįtvirtinimas minėtose taisyklėse nėra pakankamas pagrindas pripažinti, kad drėgmės rodiklio nustatymas tiriant atsarginį biokuro ėminį prieštarauja Kietojo kuro apskaitos taisyklių nuostatoms ir yra draudžiamas. Komisija taip pat nustatė, kad Biokuro tiekimo tipinių sąlygų, patvirtintų UAB „Baltpool“ generalinio

direktoriaus įsakymu (redakcija, galiojusi nuo 2016 m. kovo 2 d. iki 2016 m. birželio 30 d.), 4.2 papunktis įtvirtina teisę nustatyti drėgmės rodiklį tiriant atsarginį biokuro ėminį, tačiau šių sąlygų 4.1–4.7 papunkčiai nereglamentuoja procedūros, kuria remdamasi UAB „Baltpool“ lygina pagrindinio ir atsarginio biokuro ėminių drėgnio rodiklių reikšmes, o tai reiškia, jog aptartas reglamentavimas yra nepakankamas ir nėra aišku, kaip apskaičiuojamas bendras drėgmės rodiklis, kuriuo remdamasi skundžiama įmonė nustato pardavėjo pirkėjui pristatyto biokuro kiekį ir kainą.

Dėl Komisijos kompetencijos įpareigoti ūkio subjektą panaikinti įmonės valdymo organų priimtus sprendimus: Įvertinusi UAB „Vilniaus energija“ prašymą įpareigoti UAB „Baltpool“ anuliuoti vienašališkai koreguotą Biokuro kiekio ir kokybės rodiklių ataskaitą, Komisija pažymėjo, jog Komisijos kompetenciją reglamentuoja Energetikos įstatymas ir atskirus energetikos sektorius reglamentuojantys šakiniai teisės aktai. Vadovaudamasi Energetikos įstatymo 8 straipsniu, Komisija tvirtina reguliuojamos veiklos apskaitos reikalavimus, nustato valstybės reguliuojamų kainų nustatymo metodikas, nustato valstybės reguliuojamas kainas ir kainų viršutines ribas, išduoda energetikos veiklos licencijas ir vykdo kitas įstatymų nustatytas funkcijas, kurios yra išimtinai susijusios su ūkio subjektų ekonominės veiklos reguliavimu. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog teisės aktų nuostatos ne tik suteikia teises, bet kartu ir apibrėžia Komisijos kompetencijos ribas. Atsižvelgdama į aptartą reglamentavimą Komisija padarė išvada, jog Komisijai nėra suteikta kompetencija įpareigoti UAB „Baltpool“

panaikinti UAB „Baltpool“ valdymo organų priimtus sprendimus, tarp jų ir sprendimą koreguoti Biokuro kiekio ir kokybės rodiklių ataskaitą.

Dėl Komisijos kompetencijos panaikinti ūkio subjekto sprendimą panaudoti užtikrinimo priemonės:

Komisija pažymėjo, kad UAB „Baltpool“ teisė panaudoti užtikrinimo priemones įtvirtinta Energijos išteklių biržos reglamento 17.5.1 papunkčio 2 dalyje, kuri nustato, kad užtikrinimo priemonės gali būti panaudotos dalyvio neįvykdytiems piniginiams įsipareigojimams pagal neapmokėtas sąskaitas už faktiškai pristatytą biokurą įvykdyti. Komisija taip pat nustatė, jog tiek pareiga apmokėti už pristatytą biokurą, tiek ir teisė panaudoti užtikrinimo priemones siekiant padengti pagal sandorį vykdytinus piniginius reikalavimus savo prigimtimi yra prievoliniai teisiniai santykiai, kuriuos reglamentuoja Civilinis kodeksas. Civilinio kodekso 1.138 straipsnis nustato, kad civilinės teisės įstatymų nustatyta tvarka gina teismas, neviršydamas savo kompetencijos, Civiliniame kodekse įtvirtintais būdais. Teismo funkcijų suteikimas Komisijai, kaip vykdomosios valdžios institucijai, reikštų, kad pažeidžiamas konstitucinis valdžių atskyrimo principas, garantuojantis šių valdžių nepriklausomumą. Atsižvelgdama į tai, Komisija konstatavo, jog ji neturi įgaliojimų panaikinti UAB „Baltpool“ sprendimo panaudoti užtikrinimo priemones.

3.2. Komisijos 2017-02-03 nutarimas Nr. O3-41 „Dėl ginčo tarp UAB „Geco Vilnius“, UAB „Aliejaus investicijų

projektai“, UAB „Technology projects“ ir UAB „Vilniaus energija“ nagrinėjimo“

Į Komisiją su prašymu nagrinėti ginčą kreipėsi nepriklausomų šilumos gamintojų įmonių grupė (UAB „GECO Vilnius“, UAB „Aliejaus investicijų projektai“, UAB „Technology Projects“). Ginčas kilo dėl palyginamųjų šilumos gamybos sąnaudų apskaičiavimo 2016 m. lapkričio mėnesiui. Komisija, išnagrinėjusi ginčą, nustatė, jog palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos 2016 m. lapkričio mėnesiui apskaičiuotos laikantis teisės aktų reikalavimų.

Dėl šilumos tiekėjo pareigos supirkti nepriklausomų šilumos gamintojų pagamintą šilumą:

Komisija, pasisakydama dėl šilumos tiekėjo pareigos supirkti nepriklausomų šilumos gamintojų (NŠG) pagamintą šilumą nurodė, kad remiantis Šilumos ūkio įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi, šilumos supirkimas iš NŠG yra grindžiamas veiksmingos konkurencijos šilumos gamybos srityje užtikrinimo, atliekinių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo šilumai gaminti skatinimo principais bei šilumos vartotojų teise gauti šilumą mažiausiomis sąnaudomis. Minėta nuostata įtvirtina, jog šilumos tiekėjai superka iš NŠG šilumą, pagamintą iš atsinaujinančių energijos išteklių, deginant atliekas, iš iškastinio kuro, atitinkančią kokybės, tiekimo patikimumo ir aplinkosaugos reikalavimus. Atsižvelgiant į šią Šilumos ūkio įstatymo nuostata, pažymėtina, kad šilumos tiekėjas turi supirkti visą NŠG pasiūlytą šilumos kiekį, jei pasiūlyta šilumos kaina yra mažesnė už šilumos tiekėjo viešai paskelbtas palyginamąsias šilumos gamybos sąnaudas. Šilumos tiekimo licencijavimo taisyklių 38.7 papunktis taip

pat įtvirtina, jog asmuo, kuris verčiasi šilumos tiekimo veikla, privalo supirkti iš NŠG šilumos ūkio įstatyme nustatyta tvarka. Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašas įtvirtina analogiškas nuostatas. Pagal minėto aprašo 9.3 papunktį, NŠG taiko, o šilumos tiekėjas superka NŠG pagamintą šilumą pagal tokią kainą, kuri visais atvejais negali būti didesnė negu šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos, nustatytos vadovaujantis šilumos supirkimo aprašo 10 punktu. Be to, pagal minėto aprašo 21 punktą, šilumos tiekėjas privalo supirkti NŠG pagamintą šilumą tik atitinkančią kokybės, tiekimo patikimumo, aplinkosaugos reikalavimus ir parduodamą ne didesne kaina, negu šilumos tiekėjų palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos.

Atsižvelgusi į aukščiau nurodytas teisės aktų nuostatas, Komisija išaiškino, kad šilumos tiekėjas turi pareigą supirkti NŠG pagamintą šilumą. Minėta šilumos tiekėjo pareiga yra šilumos tiekimo, kaip licencijuojamos veiklos, sąlyga, kuri gali būti nerealizuojama tik minėtuose teisės aktuose įtvirtintais atvejais. Tai reiškia, jog šilumos tiekėjas gali nesupirkti NŠG pagamintos šilumos tik tais atvejais, kai NŠG pagaminta šiluma neatitinka kokybės, tiekimo patikimumo, aplinkosaugos reikalavimų ir yra parduodama didesne kaina negu šilumos tiekėjo palyginamosios šilumos gamybos sąnaudos.

3.3. Komisijos 2016-12-19 nutarimas Nr. O3-444 „Dėl UAB „GA Joniškis“ ir UAB „Fortum Joniškio energija“ ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka“

Komisija, ne teismo tvarka išnagrinėjusi ginčą tarp UAB „GA Joniškis“ ir

UAB „Fortum Joniškio energija“ dėl UAB „Fortum Joniškio energija“ veiksmų atsisakant išduoti prisijungimo prie šilumos perdavimo tinklų sąlygas, priėmė sprendimą patenkinti pareiškėjo reikalavimus ir įpareigoti UAB „Fortum Joniškio energija“ įmonę išduoti technines prisijungimo sąlygas biokuro katilinės rekonstrukcijos projektui.

Dėl pareiškėjo teisės kreiptis į Komisiją su prašymu apginti jo pažeistas teises įgyvendinimo:

Komisija, įvertinusi skundžiamos įmonės argumentus, kuriais vadovaujantis Komisija neturėjo priimti nagrinėti UAB „GA Joniškis“ prašymo, kadangi jis paduotas praleidus Ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių 24.6 papunktyje nustatytą vienerių metų terminą, nustatė, kad minėtų taisyklių 18 punkte numatyta pareiškėjo teisė kreiptis į Komisiją, kad būtų apgintos pažeistos ar ginčijamos jo teisės ar teisėti interesai, jeigu jo netenkina skundžiamos įmonės atsakymas ir nėra suėję vieneri metai nuo kreipimosi į skundžiamą įmonę dienos. Ginčų neteisminio sprendimo procedūros taisyklių 19.2 papunktyje numatyta pareiškėjo pareiga kreipiantis į Komisiją pateikti skundžiamos įmonės atsakymo į pareiškėjo kreipimąsi kopiją arba pareiškėjo kreipimosi į skundžiamą įmonę kopiją, jeigu skundžiamos įmonės atsakymas per Energetikos įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje numatytą terminą arba per Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta terminą negautas. Tuo atveju, jei pareiškėjas kreipiasi į Komisiją vėliau negu per vienerius metus nuo kreipimosi į skundžiamą įmonę arba prieš tai nesikreipė į skundžiamą įmonę, Komisija,

vadovaudamasi Ginčų neteisminio sprendimo procedūrų taisyklių 24.6 papunkčiu, atsisako nagrinėti ginčą. Komisija išaiškino, kad, anksčiau išdėstytas teisinis reglamentavimas suponuoja išvadą, kad pareiškėjas (vartotojas, buitinis vartotojas, abonentas ar energetikos įmonė), nustatęs galimą savo teisių pažeidimą, pirmiausia privalo kreiptis į skundžiamą įmonę ir, negavęs skundžiamos įmonės atsakymo per teisės aktuose nustatytą terminą arba gavęs pareiškėjo lūkesčius neatitinkantį atsakymą, įgyja teisę kreiptis į Komisiją. Darytina išvada, kad vienerių metu terminas kreiptis į Komisiją pradedamas skaičiuoti nuo pareiškėjo kreipimosi į skundžiamą įmonę dienos, o ne nuo galimo teisių pažeidimo momento nustatymo dienos.

Dėl Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąvado nuostatų taikymo: Šilumos ūkio įstatymo 30 straipsnio 13 dalies 2 punktą numato licencijos turėtojo pareigą užtikrinti eksploatuojamų tinklų plėtrą, prijungti vartotojų ir gamintojų įrenginius, esančius jo teritorijoje, prie šilumos perdavimo tinklo pagal atitinkamus norminius dokumentus. Vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio 2 dalimi, šilumos gamintojų įrenginiai prie šilumos tiekėjui priklausančių šilumos tinklų prijungiami vadovaujantis Komisijos patvirtintu Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąvadu (toliau – Sąvadas). Sąvadu siekiama sudaryti prielaidas įgyvendinti Šilumos ūkio įstatymo 1 straipsnio 2 dalį, 3 straipsnio 2 dalį, užtikrinant ekonomiškai ir techniškai pagrįstą, skaidrą ir nediskriminuojantį nepriklausomų šilumos gamintojų prijungimą prie šilumos perdavimo tinklų,

nustatant darbo šilumos perdavimo tinkle taisykles ir tuo sudarant prielaidas pagrįstai konkurencijai tarp visų šilumos gamintojų, veikiančių tose pačiose šilumos tiekimo sistemose (Sąvado 1 punktą). Sąvado 2 punkte įtvirtintas Sąvado tikslas užtikrinti skaidrias ir nediskriminacines prijungimo ir naudojimosi šilumos perdavimo tinklais taisykles visiems asmenims, kurie verčiasi ar ketina verstis šilumos gamybos veikla centralizuoto šilumos tiekimo sistemose. Sąvado 3 punktą apibrėžia subjektų, kuriems taikomas Sąvadas, ratą: Sąvadas taikomas asmenims, kurie verčiasi energetikos veikla šilumos energijos sektoriuje, įskaitant asmenis, ketinančius plėtoti šilumos energijos gamybą ir prisijungti prie šilumos perdavimo tinklų. Įvertinus tai, kad joks kitas teisės aktas, išskyrus Sąvadą, nereglementuoja reikalavimų, susijusių su nepriklausomiems šilumos gamintojams išduodamomis prisijungimo sąlygomis, bei sistemiškai aiškinant Šilumos ūkio įstatymo ir Sąvado nuostatas darytina išvada, kad Sąvado nuostatos taikomos tiek potencialiems nepriklausomiems šilumos gamintojams, ketinantiems prisijungti prie šilumos perdavimo tinklo ir vykdyti šilumos gamybos veiklą, tiek jau veikiantiems nepriklausomiems šilumos gamintojams, siekiantiems prie šilumos tinklų prijungti nepriklausomam šilumos gamintojui priklausantį įrenginį. Atsižvelgiant į tai, Komisija konstatavo, kad pareiškėjui priklausančių įrenginių prijungimas turi būti vykdomas vadovaujantis Sąvade įtvirtintu reglamentavimu.

Praktikos apžvalgą parengė Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos Teisės skyrius:

Aleksandra Prokopjeva

Teisės skyriaus patarėja

El. p. aleksandra.prokopjeva@regula.lt

Tel. (8 5) 239 7821

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija – 1997 m. įkurta nepriklausoma nacionalinė reguliavimo institucija, reguliuojanti energetikos srityje veikiančių ūkio subjektų veiklą ir atliekanti valstybinę energetikos sektoriaus priežiūrą. Komisijos pirmininką ir keturis narius Respublikos Prezidento teikimu penkeriems metams skiria ir atleidžia Seimas.

Komisijos misija – užtikrinti vartotojams energetinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, sudarant lygias veiklos sąlygas visiems rinkos dalyviams.

Valstybinėje kainų ir energetikos kontrolės komisijoje vartotojams ir interesantams informacija teikiama Bendrajame informacijos centre nemokamu bendruoju informacijos telefonu 8 800 20500, taip pat adresu Verkių g. 25C-1, LT-08223 Vilnius, faksu 8(5)2135270 arba elektroniniu paštu rastine@regula.lt.